

O PERSPECTIVĂ GEOGRAFICĂ ASUPRA FACTORILOR DE LOCUIRE ÎN MUNICIPIUL RĂDĂUȚI

LUMINIȚA-MIRELA LĂZĂRESCU

A Geographical Perspective on the Factors of Housing in the Municipality of Rădăuți

(Abstract)*

Housing, associated in the speciality literature with the human habitat, is a dynamic process within the geographical environment circumscribed to human existence, which is able to harness the potential of the environment and transform it, conferring distinct morphological structural features to the settlements as a result of continuous adaptation to new historical contexts and human needs. The dwelling, as a process, takes place in the space of interference between the physical environment, governed by natural laws, and the social one, under the influence of anthropic factors. Given this reality, the article aims to capitalize on information gathered from different sources (bibliographic, statistical, cartographic, terrain) in order to identify the factors associated with the two environments, natural and anthropic, that have exercised over time an influence on the settlement and describe the results of their influence. The description of the influence of natural factors on the dwelling involved the correlation of the specific geographical features of the environmental components in the analyzed territory with the elements, processes, forms that appeared within the living space as a result of these determinations. The contribution of the anthropic factors is underlined by presenting the aspects that reflect the time planning of the territory for living: the structure of the living space; the specificity of residential areas; the characteristics of the housing stock; the presence and accessibility of the utilities in the territory of Rădăuți.

Keywords: nature, society, housing, conditionings, Rădăuți.

Considerații generale privind locuirea umană și factorii de influență

Considerată o condiție fundamentală a existenței oamenilor, locuirea reprezintă un proces complex de conviețuire a comunităților umane în așezări, în interrelație cu mediul natural și construit¹. În același timp, locuirea este elementul cheie al evoluției și

* Traducere: Ștefănița-Mihaela Ungureanu.

¹ Cristina Alpopi, „Urban Housing” [Locuirea urbană], în „Cercetări practice și teoretice în managementul urban”, anul 3, nr. 8, 2008, p. 1; www.jstor.org/stable/24865904 (15.11.2019).

dezvoltării așezărilor umane, măsura de evaluare a bunăstării unei națiuni și produsul unor relații complexe de natură economică, socială, istorică².

Procesele de apariție și dezvoltare a orașelor și configurarea morfostructurii acestora sunt abordate de specialiștii din diferite domenii din două perspective: forma urbană este văzută fie ca rezultat al acțiunii factorilor externi, fiind considerată produsul final al unor procese impuse de factori geografici, economici, istorici percepuți; fie ca rezultat al influenței factorilor interni, o formă spațială apreciată ca proiecție materială a unor sisteme interne, componente de factură socială, politică, economică, ce formează un sistem dinamic cu o relativă autonomie și este supus legilor evoluției, fiind capabil să se adapteze continuu³.

Acțiunea de locuire a unui teritoriu se bazează pe existența locuinței, dar nu se desfășoară exclusiv în interiorul acesteia. În consecință, pentru satisfacerea necesităților comunității umane, în cadrul așezării este amenajat un sistem de dotări edilitare, utilități și servicii publice, care permite fiecărui locuitor, după vârstă și statut, să locuiască în cadrul habitatului. Habitatul devine, în acest fel, un cadru de dezvoltare a vieții fiecăruia și un mijloc propice pentru împlinirea aspirațiilor individuale.

Plecând de la ideea că locuința este amplasată în anumite condiții de mediu, studiul cadrului natural, cu toate elementele ce-l particularizează pe teritoriul respectiv, se impune ca un factor important al sferei locuirii⁴. Potențialul natural al teritoriului materializat într-un complex de elemente și procese se manifestă favorabil sau restrictiv în raport cu locuirea și cu cerințele comunității. Anumite caracteristici ale unor componente naturale, luate individual, pot fi considerate ca favorizante pentru locuire; în același timp, combinarea mai multor elemente și caracteristici poate genera procese care o pot influența negativ. Mediul, prin caracteristicile componentelor sale, pune la dispoziția comunităților umane resursele necesare dezvoltării. Valorificarea potențialului natural prin intermediul activităților economice oferă posibilitatea membrilor comunității de a utiliza resursele financiare obținute pentru amenajarea și îmbunătățirea condițiilor de locuit.

Mediul de locuire poate fi analizat și prin prisma capacității sale de a hrăni și susține social și psihologic procesul locuirii⁵. În acest context, al exercitării unei presiuni permanente asupra cadrului natural, este evident faptul că analiza favorabilității factorilor naturali pentru locuire trebuie să ia în considerare atât

² Daniela Antonesei, „Quantitative and qualitative aspects regarding housing in the European Union and Romania” [Aspecte cantitative și calitative privind locuințele din Uniunea Europeană și România], MPRA Paper No. 56541, p. 2, posted 18. September 2015; <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/56541/> (15.11.2019).

³ Pierre Gauthier, Jason Gilliland, „Mapping urban morphology: a classification scheme for interpreting contributions to the study of urban form” [Cartografierea morfologiei urbane: un sistem de clasificare pentru interpretarea contribuțiilor la studiul formei urbane], în „Urban Morphology”, nr. 10 (1), 2006, pp. 42–44.

⁴ Cristina Alpopi, *op. cit.*, p. 3.

⁵ Roderik J. Lawrence, „Housing and Health: A Way Forward” [Locuire și sănătate: o cale înainte], în „Built Environment” (1978), vol. 31, no. 4, 2005, p. 317; www.jstor.org/stable/23289536 (17.11.2019).

condițiile naturale inițiale, care au constituit factori incipienți ai apariției și dezvoltării așezării (cu elementele de permisivitate și de restricționare asociate fiecărei componente), dar și modificările pe care locuirea le-a indus și care sunt înglobate mediului în care se desfășoară locuirea cotidiană.

O abordare evolutivă a procesului de locuire, prin prisma factorilor istorici, ne oferă oportunitatea de a evalua rezultatele obținute în urma intervenției antropice și de a aprecia dacă acestea s-au dovedit benefice pe termen lung pentru locuire. Abordarea locuirii ca proces ne permite să luăm în considerare și faptul că pentru aprovizionarea și întreținerea tuturor locuințelor sunt antrenate, în cadrul așezării, importante fluxuri materiale și procese umane. Astfel, în studiul locuirii, alături de factorii naturali care oferă suportul energetic și material al locuirii, trebuie avuți în vedere și factorii economici, sociali, politici, care definesc contextul în care se desfășoară aceste procese.

Premisele naturale ale dezvoltării orașului și locuirii

Orașul Rădăuți este situat aproximativ în centrul Depresiunii Rădăuți, depresiune dezvoltată în sectorul mijlociu al râului Suceava, în cadrul Podișului Sucevei, poziția matematică a orașului fiind definită de coordonatele de 25°35' longitudine estică și 47°51' latitudine nordică. Municipiul Rădăuți este limitat la est de comuna Dornești, la vest de comuna Marginea, la nord de comuna Frătăuți, iar spre sud de comuna Volovăț. Orașul are, în prezent, o suprafață de 3 230 ha, fiind al treilea oraș ca mărime din județ.

În prima fază a evoluției sale, localizarea între Carpații Orientali și valea Sucevei, ca o zonă tampon între o axă puternic circulată și o unitate de relief masivă a contribuit la stagnarea localității⁶. Favorabilitatea acestei poziționări centrale în cadrul depresiunii a fost pusă în valoare mai târziu, ca „poziție de intersecție”⁷, după apariția și extinderea rețelei căilor de comunicații, transporturile din și spre Rădăuți cunoscând o intensificare nemiîntâlnită⁸.

În seria elementelor locale ale cadrului natural, apariția și dezvoltarea orașelor a ținut seama în primul rând de relief, apoi de condițiile geologice, hidrologice și climatice⁹.

Relieful ce caracterizează teritoriul orașului este condiționat în special de situarea acestuia în cadrul Depresiunii Rădăuți, orașul fiind amplasat în unghiul de confluență a celor două râuri și grefat pe un cadru geomorfologic bine reliefat de vastul con de dejecție Sucevița – Toplița¹⁰.

⁶ Cornel Iațu, *Depresiunea Rădăuți – Studiu de geografie umană*, Iași, Editura Corson, 2002, p. 309.

⁷ Alexandru Ungureanu, *Orașele din Podișul Moldovei. Studiu de geografie umană*, București, Editura Academiei R.S.R., 1980, p. 14.

⁸ Dragoș Luchian, *Rădăuți, vatră românească de tradiții și înfăptuiri socialiste*, București, Editura Litera, 1982, p. 141.

⁹ Alexandru Ungureanu, *op. cit.*, p. 7.

¹⁰ Cornel Iațu, *op. cit.*, p. 309.

Pe teritoriul municipiului Rădăuți, nota dominantă a reliefului este dată de: menținerea altitudinilor pe suprafețe întinse între 360 și 380 m; prezența unor elemente mai înalte, poziționate marginal (Dealul Crucii – 387 m, la est față de Rădăuți și Dealul Osoi – 410 m, în vest); planeitatea apreciabilă; gradul redus de fragmentare și prezența formelor reliefului fluvial (interfluvii, văi).

Prezența unor interfluvii extinse a oferit condiții propice pentru ridicarea primelor construcții în Rădăuți. Pe interfluviul dintre Toplița – Temnic și Jalcău a fost amplasat, încă din secolul al XV-lea, nucleul așezării și s-a dezvoltat, timp de secole, satul feudal Rădăuți¹¹; interfluviul dintre Toplița și Sucevița a fost valorificat mai târziu, în perioada socialistă, pentru amplasarea noilor cartiere de blocuri.

Valorile mici ale înclinării suprafețelor, alături de fragmentarea redusă, au constituit factori favorizanți pentru dezvoltarea rețelei căilor de comunicații și stabilirea unor multiple relații comerciale cu așezările învecinate, ceea ce a amplificat rolul polarizator al așezării și a marcat o importantă fază de dezvoltare a Rădăuțiului, respectiv cea de târg (statut ce i-a fost acordat în anul 1819).

Planeitatea reliefului corelată cu revărsările Topliței și Pozenului au influențat negativ locuirea în Rădăuți până în secolul al XIX-lea: inundațiile alimentau teritoriul mlăștinos ce se întindea în sudul așezării, în mare parte a anului potecile de legătură dintre case deveneau impracticabile, cu precădere toamna și primăvara¹². Deși în prezent riscul inundațiilor este redus, valea Topliței fiind canalizată, spații întinse din interiorul orașului, în special vara, după ploi, se confruntă cu problema drenajului lent al apei pluviale, aspect ilustrat și în imaginile surprinse de noi (foto. 1).

Foto. 1. Rădăuți – influența planeității reliefului asupra drenajului apelor pluviale
(a, c – Str. Iacob Zadik; b – Str. Ion Nistor; d – Zona Habitat).
Sursa: fotografiile realizate de Luminița Lăzărescu, iulie 2018.

Substratul geologic al orașului Rădăuți are ca fundament Platforma Est Europeană, care suportă o cuvertură sedimentară ce provine din trei cicluri de sedimentare. Partea inferioară a cuverturii se remarcă printr-o relativă stabilitate tectonică, mișcările de basculare la care a fost supusă au creat un monoclin ușor, ce

¹¹ Dragoș Luchian, *op. cit.*, p. 10.

¹² *Ibidem*, p. 17.

determină și orientarea rețelei hidrografice¹³ și impune în peisaj suprafețe cu pante foarte reduse, care domină întreaga întindere a orașului.

Geologia a reprezentat un suport stabil pentru construcții, favorizând extinderea pe orizontală a orașului. Portanța redusă a orizontului superior al depozitelor aluvionare ($1-1,5 \text{ daN/cm}^2$)¹⁴ a constituit un impediment în dezvoltarea pe verticală a orașului, fapt ilustrat prin predominarea profilului jos în cadrul așezării, doar 2/3 din spațiul locativ aflându-se la etaj.

Teritoriul orașului, ca și cel al întregii depresiuni, este lipsit de resurse subsolice importante, ceea ce a constituit, de-a lungul timpului, un factor restrictiv pentru dezvoltarea de ansamblu a localității.

Apa, considerată o resursă fundamentală pentru viață și desfășurarea activităților umane, este și unul dintre elementele care au determinat, într-o anumită măsură, popularea Depresiunii Rădăuți, favorizând acest proces prin rezervele cantonate în conurile de dejecție, prin apariția sub formă de izvoare pe anumite frunți de terase sau limitând extinderea populației, din cauza excesului de umiditate¹⁵.

Apele care drenează teritoriul orașului sunt: râul Sucevița, care curge la sud de Rădăuți; afluentul acestuia, Toplița, care traversează intravilanul orașului pe direcția V-E; Pozenul, care trece prin nordul zonei administrative și se varsă în Suceava, la Măneuți, printr-un canal de deșurare. În prezent, fostele brațe ale râului Pozen, respectiv Temnic (numit de localnici și Pozen sau Pozănel) și Saha drenează suprafețele de bazin modificate, situate în aval de canalul de deșurare de la Măneuți.

Foto. 2. Rădăuți – hidro-peisaje: 1) Valea Pozenului, în nordul orașului;
2) Valea și lunca Suceviței, în sudul orașului; 3) Toplița, în Parcul central;
4) Valea Temnicului, în nord-estul Rădăuțiului; 5) Iazul Buliga.
Sursa: fotografiile realizate de Luminița Lăzărescu, iulie 2018.

Hidrografia a influențat din cele mai vechi timpuri valorificarea umană a teritoriului orașului prin relieful fluvial creat, vatra Rădăuțiului fiind poziționată pe o parte din cele două mari conuri de dejecție ale Sucevei și Suceviței. Terasa Suceviței a oferit suprafețe netede, uscate, propice amplasării construcțiilor, fapt

¹³ Cornel Iațu, *op. cit.*, p. 53.

¹⁴ *Ibidem*, p. 309.

¹⁵ *Ibidem*, p. 62.

care a impulsionat extinderea orașului spre vest. Sucevița a asigurat, în perioada 1960–1970, resursele de apă potabilă pentru alimentarea orașului¹⁶.

Corelată cu planeitatea terenurilor, existența râurilor s-a manifestat și ca factor restrictiv pentru locuire pe teritoriul orașului. În trecut, satul Rădăuți a fost afectat de numeroase inundații produse de Pozen și Toplița, amenajarea cursului Topliței s-a realizat de-abia la sfârșitul secolului al XVIII-lea.

Apele freatice din cadrul Depresiunii Rădăuți sunt cantonate la adâncimi mici, în straturile de pietrișuri și nisipuri din șesurile aluvionare și sunt, la rândul lor, alimentate de apele din conurile de dejecție¹⁷. Consultând unele studii anterioare, realizate de I. Șandru și C. Blaj în anii '50, Cornel Iațu remarca faptul că orașul Rădăuți a fost împărțit într-o „zonă vestică cu izofreate în luna iulie de 2–4,5 m și în februarie de 3,8 m și o zonă estică cu izofreate de 0–1 m în iulie și 0–2 m în februarie”¹⁸.

Nivelul hidrostatic ridicat al pânzei freatice a constituit un important factor restrictiv pentru locuire în Rădăuți. Pe lângă dificultățile de fundare a clădirilor, igrișierea locuințelor, această caracteristică a întârziat amenajarea sistemului urban de canalizare. Primul canal din Rădăuți a fost construit abia la începutul secolului al XX-lea, pe Str. Ștefan cel Mare; ulterior, în anul 1961, a fost construit un canal de 1,4 km în lungul Str. Tudor Vladimirescu, care deservea Întreprinderea de Prelucrare a Lemnului¹⁹.

Forajele executate la Rădăuți au constatat prezența apelor subterane de adâncime între 59 și 88 m²⁰. Aceste ape prezintă importanță deosebită pentru locuire, calitatea lor fiind foarte bună, ceea ce a determinat amenajarea unui sistem de captare din subteran a apei, pentru alimentarea cu apă potabilă a orașului în apropiere de Rădăuți, la Măneuți.

Clima, temperat continentală cu nuanțe baltice, este mai rece și mai umedă decât în alte regiuni de podiș din țară. Temperatura medie anuală la Rădăuți este de 7,7°C. Iernile sunt reci, cu temperaturi medii de –3°C, iar verile, moderate, cu temperaturi de 17,5°C. Media termică a celei mai calde luni, iulie, este de 18,4°C, iar a lunii ianuarie, cea mai rece, este de –3°C, rezultând o valoare a amplitudinii termice medii anuale de 21,4°C. Valoarea precipitațiilor medii anuale este de 660 mm/an (cea mai mare valoare înregistrată în întreg Podișul Sucevei), însă uneori se înregistrează diferențe de la an la an. De exemplu, în anul 1986 au căzut doar 346 mm precipitații, iar în anul 1991 – 810 mm.

Circulația maselor de aer pe teritoriul localității este predominant vestică, deschiderea spre nord a depresiunii favorizează pătrunderea și stagnarea, mai ales iarna, a unor mase de aer foarte reci. În astfel de condiții, se înregistrează cele mai

¹⁶ Dragoș Luchian, *op. cit.*, p. 14.

¹⁷ Cornel Iațu, *op. cit.*, p. 63.

¹⁸ *Ibidem*, p. 310.

¹⁹ Dragoș Luchian, *op. cit.*, p. 26.

²⁰ Corneliu Iațu, *op. cit.*, p. 64.

scăzute valori ale temperaturii din țară ($-34,2^{\circ}\text{C}$ în 28 decembrie 1996²¹), orașul Rădăuți fiind considerat, pe bună dreptate, un „pol al frigului”.

Clima, prin elementele sale, contribuie hotărâtor la modelarea și crearea de peisaje. Implicațiile climatice asupra mediului și peisajului urban sunt numeroase și variate: clima condiționează formarea de topoclimate la nivelul teritoriului, impune specificul învelișului vegetal și de soluri, vegetația fiind un element reper al peisajului; de asemenea, prin succesiunea anotimpurilor, generează diferențieri cu implicații evidente în definirea peisajelor și asupra activității umane.

Foto. 3. Rădăuți – peisaje impuse de alternanța anotimpurilor: 1) Peisaj de iarnă pe Str. Ștefan cel Mare; 2, 3) Peisaj de primăvară și de vară în Parcul Primăriei; 4) Peisaj de toamnă pe Calea Bucovinei.

Sursa: fotografiile realizate de Luminița Lăzărescu.

Caracteristicile termice specifice climatului orașului (ierni lungi și foarte reci, în care temperaturile coboară sub -25°C , numărul mediu de zile cu temperaturi de peste 10°C de 160–180 zile pe an²²) impun existența și funcționarea pe teritoriul orașului a sistemelor de producere și transport a energiei termice, intervalul de furnizare a agentului termic fiind cuprins între 15 octombrie și 15/30 aprilie.

Din timpuri vechi, în cadrul acestei așezări s-a practicat o agricultură de subzistență, spații însemnate fiind destinate acestei activități (în conformitate cu datele statistice aferente anului 2011, din totalul de 3 230 ha, 2/3 aveau folosință agricole). Toți indicatorii termici sunt foarte importanți pentru diferite culturi agricole, valorile mai mici ale acestora față de constanta termică a plantei de cultură înseamnă, practic, o restricție de cultură, deoarece planta nu reușește să ajungă la maturitate²³. De aceea, cultivarea unor categorii de plante ce nu se încadrează în limitele termice ale teritoriului orașului reprezintă un risc.

Corelând valorile umidității (80% pentru teritoriul orașului, cu valorile maxime înregistrate în luna decembrie și iunie, când poate ajunge și la 92%) cu cele ale valorilor cele mai mici, respectiv mai ridicate ale temperaturilor (iarna sub

²¹ Bogdan Nistor, *Podișul Sucevei. Studiu termo-pluviometric*, Suceava, Editura „George Tofan”, 2014, p. 92.

²² Corneliu Iașu, *op. cit.*, p. 58.

²³ *Ibidem*, p. 8.

-10° /-20°C; vara, peste 30°C; 5 zile tropicale – 20, în anul 2000²⁴), putem aprecia că, în special în sezonul rece, când se manifestă și vântul, se creează condiții de manifestare a disconfortului termic, situație în care valorile temperaturilor și umezelii percepute sunt mai mari.

Condițiile climatice, asociate cu alte caracteristici ale componentelor cadrului natural (planeitatea reliefului, nivelul ridicat al apelor freatice), au constituit factori restrictivi pentru locuire încă din primele faze de evoluție ale orașului și până în prezent. Localizarea într-o zonă mlăștinoasă și nivelul ridicat al precipitațiilor determinau, în trecut, inundarea frecventă a vechii vetre, fapt care a limitat timp de secole extinderea orașului spre sud. Prima evoluție importantă și debutul urbanizării au fost condiționate de asanarea, în secolul al XIX-lea, de către austrieci, a mlaștinii ce ocupa suprafețe mari în sudul așezării.

Cantitățile mari de apă provenite din ploi (torențiale sau de lungă durată) determină și creșterea nivelului hidrostatic al apelor freatice, aflate și așa destul de aproape de suprafață pe teritoriul orașului, ceea ce are ca efect inundarea beciurilor și igrasierea locuințelor.

Un aspect important din perspectiva locuirii este posibilitatea asigurării accesului la resursele de apă potabilă. Rădăuțiul se alimentează din râul Suceava la Măneuți, prin captări subterane, debitul râului și, implicit, disponibilul de apă fiind influențate direct de regimul termic și pluvial impus de climatul teritoriului. Sfârșitul toamnei, iarna și începutul primăverii, respectiv intervalul octombrie – aprilie, se caracterizează prin cantități mici de precipitații, doar 24% din total²⁵, și temperaturi negative, ceea ce determină o scădere a debitelor râului Suceava și a volumului debitului subteran al acestuia. În aceste perioade, presiunea apei furnizate populației scade, unele situații impunând chiar sistarea furnizării.

Cantitatea medie anuală de precipitații este de 660 mm, însă distribuția lor plurianuală este destul de diferențiată. Variații mari ale cantității de precipitații se înregistrează și de la un an la altul, mai ales dacă se iau în considerare valorile anuale extreme. La Rădăuți, cel mai ploios an a fost 1955, când s-au înregistrat 1 217,6 mm, iar cel mai secetos anul 1986, cu 346,7 mm²⁶. Aceste valori reduse din sezonul rece, asociate cu temperaturi negative, pot dăuna grav culturilor agricole. Cele mai mari valori de precipitații căzute în 24 de ore au fost de 90,8 mm (11.08.2006). Durata medie a unei ploi de vară este de 1–1,5 ore, dar sunt cunoscute și situații, destul de rare, în care o ploaie a durat 96 de ore (iulie 2008), cu o cantitate de 193,6 mm²⁷. În urma acestei ploi, debitele multor râuri din zonă au crescut, provocând inundații care au deteriorat utilajele stației de captare de la Măneuți, ceea ce a avut drept consecință întreruperea timp de o săptămână a alimentării cu apă a municipiului Rădăuți.

²⁴ *Ibidem*, p. 93.

²⁵ Corneliu Iașu, *op. cit.*, p. 60.

²⁶ Costică Brânduș, Ionuț Cristea, *op. cit.*, p. 64.

²⁷ *Ibidem*, p. 65.

Efecte negative pot avea precipitațiile căzute în cantități prea mari (averse, inclusiv un strat de zăpadă prea gros), care pot înăbuși plantele de cultură, ploile torențiale putând afecta și inflorescența plantelor și dezvoltarea lor²⁸.

Numărul mare de zile cu strat de zăpadă, corelat cu lățimea mică a unor artere rutiere și trotuare, generează dificultăți de deplasare atât pentru automobile, cât și pentru pietoni.

Vânturile pot influența și ele negativ locuirea, dacă avem în vedere faptul că direcția dominantă a acestora pe teritoriul orașului Rădăuți (din NV, în 31% din cazuri) se suprapune orientării principalelor artere de circulație din interiorul orașului. Iarna, masele de aer care se deplasează cu viteze mari sunt canalizate pe aceste culoare, se formează curenți puternici, care intensifică senzația de frig, determină troienirea zăpezii și îngreunează circulația.

În trecut, amplasarea în partea de nord-vest a orașului a unor unități industriale facilita răspândirea noxelor și a poluanților în interiorul orașului, data fiind orientarea nord-vest – sud-est și est-vest a principalelor artere rutiere din oraș.

Durata de strălucire a Soarelui însumează 2 203 ore anual, ceea ce constituie un bun potențial de iluminare pentru locuințe pe întreg teritoriul orașului.

Clima, deși mai rece și mai umedă decât în alte regiuni de podiș din țară, nu a constituit un impediment în valorificarea potențialului natural de către populație. Omul s-a adaptat foarte bine condițiilor de viață de pe teritoriul așezării. Cel mai bine reflectă acest lucru acoperișul caselor, care, pentru a proteja locuința împotriva intemperiilor și a vânturilor, a fost construit în patru ape. Dintre acestea, două sunt late, de formă trapezoidală – și anume, cea din față și cea din spate, care se îmbină la coamă –, iar celelalte două, de la pereții laterali, sunt mai înguste, triunghiulare. Casele cu acoperișul în două ape sunt o inovație alogenă, introdusă pe vremea stăpânirii austriece.

Foto. 4. Rădăuți – clădiri cu specific austriac: 1) Casa Germană; 2) Case pe Calea Cernăuți; 3) Clădiri din centrul istoric; 4) Clădirea Primăriei.

Sursa: fotografiile realizate de Luminița Lăzărescu, iulie 2018.

Învelișul biopedologic natural specific depresiunii este cel al pădurii de foioase, asociațiile vegetale, faunistice și pedologice actuale au fost puternic modificate antropic. Extinderea pădurii s-a redus considerabil, în favoarea suprafețelor ocupate de așezări, pajiști și terenuri agricole.

²⁸ *Ibidem*, p. 61.

Desecarea zonei centrale și extinderea teritorială a orașului au determinat restrângerea arealului vegetației palustre, specifică, în prezent, doar zonei „Ochiuri”, din estul orașului, declarată rezervație naturală.

Valorificarea resurselor forestiere din apropiere a avut o contribuție majoră la dezvoltarea industriei rădăuțene – au fost construite numeroase fabrici de cherestea și mobilă, care au asigurat dezvoltarea economică a întregii depresiuni.

În prezent, este valorificată și valența estetică a învelișului vegetal, suprafețe importante din interiorul orașului fiind ocupate de vegetație ornamentală.

Resursele pedologice, privite prin prisma rolului de suport al activității agricole, condiționează, într-o anumită măsură, stabilitatea unei așezări care are ca ocupație principală agricultura, în consecință poate fi subliniată și contribuția acestui factor la crearea concentrării umane din Rădăuți.

Solurile fac parte din clasa argiluvisoluri, iar dintre solurile azonale prezente pe teritoriul orașului fac parte lăcoviștile, solonețurile și solurile aluviale. Deși sunt afectate local de exces de umiditate, solurile constituie o resursă valoroasă, care a susținut dezvoltarea localității într-o primă fază și care, utilizată rațional și întreținută în continuare din punct de vedere agrotehnic, poate susține, pentru o perioadă lungă de timp, practicarea agriculturii și asigurarea resurselor de hrană pentru locuitorii orașului.

Alături de celelalte componente naturale analizate, învelișul biopedogeografic a avut și el o contribuție însemnată la dezvoltarea așezării. În trecut, pădurile de foioase, care constituiau adăpost pentru numeroase specii de animale, alături de râurile pline de pește și de pajiștile bogate, au oferit populației resursele necesare traiului: materiale de construcție, lemn de foc și hrană, ceea ce a favorizat stabilirea pe aceste meleaguri a primelor comunități umane, reprezentate, cel mai probabil, de triburi de păstori.

Practicarea agriculturii sub forma pășunatului, prima activitate economică desfășurată de locuitori pe aceste teritorii, reprezintă un exemplu de valorificare pentru locuire a resurselor oferite de componenta biopedogeografică. O dovadă că rădăuțenii se numărau printre cei mai buni crescători de animale din Moldova era și desfășurarea săptămânală în oraș a târgului de animale, renumit datorită calității cabalinelor și bovinelor crescute în Rădăuți.

Un alt aspect care ilustrează favorabilitatea componentei pentru locuire este legat de utilizarea lemnului drept combustibil pentru încălzirea locuințelor și prepararea hranei. În trecut, pentru încălzirea locuințelor din Rădăuți era folosit exclusiv lemnul; abia din anul 1962 s-a trecut la utilizarea păcurii, când a fost dată în folosință centrala termică și s-a început distribuirea agentului termic în sistem centralizat²⁹.

În afară de importanța economică propriu-zisă, vegetația joacă un rol hotărâtor în menținerea echilibrului natural al mediului înconjurător. Funcțiile ce subliniază importanța naturală a acestor spații și contribuie la creșterea calității

²⁹ Dragoș Luchian, *op. cit.*, p. 28.

locuirii sunt: cea climatică; edafică; antipoluantă; socială (sunt spații de relaționare, odihnă, recreere, cum sunt locurile de joacă, pentru plimbări și activități în familie). În același timp, vegetația arboricolă a parcurilor oferă habitat unei varietăți de păsări, insecte și altor organisme, implicate în asigurarea echilibrului ecologic în cadrul mediului urban.

Tabel nr. 1

Structura spațiilor verzi din municipiul Rădăuți

Nr. crt.	Denumirea	Suprafața (mp)	Tip de spațiu verde
1.	Parcul Alexandru Sahia	9 487	Scuar + luciuri de apă
2.	Parcul central nr. 1	7 449	Grădină
3.	Parcul central nr. 2	16 065	Parc
4.	Parc zoologic	19 000	Parc
5.	Zone verzi pe aliniamentul străzilor	135 500	Rabate și înierbate
6.	Grădini de cartier	270 000	Grădini de cartier

Sursa: Primăria Municipiului Rădăuți, 2016.

O realitate evidentă în Rădăuți este aceea că suprafețe destul de mari din cadrul orașului sunt ocupate de spații verzi aparținând spațiului privat (grădini, livezi, terenuri înierbate) sau domeniului public (spații verzi în lungul drumurilor, înierbate sau cu flori, scuar, grădini publice și parcuri, grădini de cartier amenajate pentru plimbările în aer liber sau staționare).

Amenajarea teritoriului municipiului Rădăuți pentru locuire – repere istorice

Începuturile amenajării pentru locuire a teritoriului Municipiului Rădăuți coincid, am putea spune, cu constituirea sa ca așezare umană, la acest proces aducându-și contribuția, din cele mai vechi timpuri, populația stabilită în acest spațiu.

Procesul de populare a acestui teritoriu s-a realizat neîntrerupt până în prezent, primele urme ale locuirii au fost descoperite în vadul Suceviței, fiind încadrate de specialiști în civilizația Cucuteni B, cu o vechime de aproape 5 000 de ani³⁰.

Continuitatea populării este susținută și de creșterea numerică a populației, atestată prin datele recensămintelor. De exemplu, în anul 1774, Rădăuțiul număra circa 700 de suflete³¹; în anul 2011, populația Rădăuțiului se ridica la 32 350 de locuitori, iar în 2018 la 34 692 de locuitori³².

Punctul de plecare al procesului de amenajare a teritoriului pentru locuire l-a constituit ctitorirea bisericii domnești de către voievodul Bogdan I (1359–1365),

³⁰ Dragoș Luchian, *op. cit.*, p. 9.

³¹ *Ibidem*, p. 24.

³² INSSE, Baze de date statistice. Tempo Online – serii de timp; <http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/> (17.11. 2019).

întemeietorul statului feudal Moldova. Biserica domnească a fost ridicată, în anul 1402, la rangul de episcopie³³. Mănăstirea Bogdana reprezintă nucleul spiritual și social în jurul căruia s-a organizat, timp de secole, locuirea în Rădăuți, biserica domnească devenind principalul reper istoric și imaginea-simbol a orașului. Episcopia a jucat un rol important în dezvoltarea socio-economică a regiunii, a susținut practicarea agriculturii, a impulsionat dezvoltarea comerțului, a meșteșugurilor, precum și a funcției culturale. În cadrul episcopiei, au funcționat în timpuri vechi: o legătorie de cărți bisericești, o clopotărie, un atelier de icoane, în cadrul căruia se „zucrăveau și se fereau icoane în argint aurit”³⁴. Totodată, existența ei a constituit și un factor limitativ pentru dezvoltarea așezării, deoarece sistemul mănăstiresc urmărea menținerea forței de muncă în stare de robie. De multe ori, din motive specifice perioadei feudale, vatra rămânea „pustie de oameni”, fapt ce a încetinit dezvoltarea localității³⁵.

În perioada stăpânirii habsburgice, ca rezultat al politicii de colonizare a teritoriului, dusă de administrația austriacă, localitatea a înregistrat o importantă creștere demografică, pe baza stabilirii în localitate a funcționarilor germani, a evreilor și a altor grupuri de lucrători de diferite naționalități. Creșterea numărului de locuitori a antrenat o serie de lucrări de amenajare a teritoriului: desecarea terenurilor mlăștinoase ce se întindeau în sudul așezării, canalizarea Topliței, amenajarea rețelei de drumuri, construirea și darea în folosință a căii ferate Rădăuți – Dornești (1889), extinderea spațiului construit și a celui destinat locuințelor, ridicarea unui număr mare de clădiri cu rol administrativ, înființarea primelor școli, spitale – în fapt, o dinamizare a tuturor activităților economice din cadrul așezării, ceea ce a permis trecerea la faza urbană de dezvoltare, care a inclus faza de târg (1819) și apoi cea de oraș (1852).

Primele decenii ale secolului al XX-lea s-au remarcat printr-un regres în toate domeniile vieții social-economice, ca urmare a consecințelor războaielor mondiale (pierderi de vieți omenești, importante distrugerii ale patrimoniului construit, falimentarea multor fabrici)³⁶. De la mijlocul secolului al XX-lea, trecerea la regimul socialist, creșterea volumului investițiilor pentru dezvoltarea industriei, agriculturii, gospodăririi comunale și, mai ales, pentru lărgirea spațiului de locuit, își pun amprenta atât asupra extinderii spațiale, cât și asupra organizării și amenajării teritoriului așezării.

Perioada socialistă a avut o influență considerabilă asupra evoluției teritorial-funcționale a orașului și a amenajării edilitare a teritoriului. Construirea unor mari unități industriale, dezvoltarea și modernizarea producției agricole, în special a celei zootehnice, a făcut ca Rădăuțiul anilor '80 să dobândească un profil funcțional agro-industrial.

³³ Dimitrie Dan, *Cronica Episcopiei de Rădăuți*, Viena, 1912, p. 38.

³⁴ *Ibidem*, pp. 131–134.

³⁵ Dragoș Luchian, *op. cit.*, pp. 11–12.

³⁶ *Ibidem*, p. 23.

Foto. 5. Rădăuți – zona centrală. Rândul de sus: clădiri istorice datând din sec. XVIII–XIX. Rândul de jos: imagini actuale (1, 2 – centrul localității, cu fosta clădire a Primăriei; 3, 4 – Str. Ștefan cel Mare și Biserica catolică; 5, 6 – clădirea actuală a Primăriei care, în timp, a găzduit: Direcția Hergheleiei, Cercul și comandamentul militar, sediul Comitetului raional al P.C.R.; 7, 8 – Templul Evreiesc). Sursa: fotografiile realizate de Luminița Lăzărescu.

În această perioadă, s-a dezvoltat în mod deosebit fondul locativ al orașului, prin construirea cartierelor de blocuri. În perioada 1965–1975, au fost date în folosință 1 400 de apartamente³⁷; în anul 1977, numărul locuințelor din Rădăuți se ridica la 6 412 (6 470)³⁸, iar până în anul 1989 a crescut la 10 362 de locuințe (din care 6 279 în proprietate socialistă)³⁹.

Tot în această perioadă s-a construit sistemul centralizat de alimentare cu apă (lungimea liniară a rețelei de distribuție a apei a crescut de la 1,5 km în 1965⁴⁰ la 43,9 km)⁴¹, rețeaua de canalizare a ajuns la o lungime liniară de 33,5 km⁴², s-a extins rețeaua de distribuție a energiei termice și a apei calde, a crescut numărul de locuințe racordate la curent electric, a fost amenajat sistemul de iluminat public, s-au construit și au fost date în folosință fabrici, unități școlare, spitalul municipal. În principalele zone rezidențiale se construiesc spații destinate desfășurării activităților comerciale; piața agroalimentară se mută într-o nouă locație, se dau în folosință clădiri administrative și culturale.

După anul 1990, Rădăuțiul a traversat perioada de tranziție spre o economie de piață, marcată de un proces de repliere la noile mecanisme generate de condițiile economiei de piață. Transformările majore din viața politică, socială și economică a țării s-au resimțit și la nivelul orașului, având o influență negativă asupra tuturor domeniilor activității social-economice. Până în anul 2000, toate

³⁷ Dragoș Luchian, *op. cit.*, p. 24.

³⁸ *Ibidem*, pp. 55–56.

³⁹ INS prin Direcția Județeană de Statistică Suceava, *Fișa localității Rădăuți*, 1985–1996, indicator 35, p. 70.

⁴⁰ Dragoș Luchian, *op. cit.*, p. 24.

⁴¹ INS prin Direcția Județeană de Statistică Suceava, *Fișa localității Rădăuți*, 1985–1996, indicator 34, p. 69.

⁴² *Ibidem*.

sectoarele de activitate economică au înregistrat o stagnare, chiar un ușor regres. Cel mai afectat, după sectorul industrial, a fost sectorul construcțiilor de locuințe, care s-a redresat abia după anul 2015.

Pe fondul restructurării industriei și a închiderii întreprinderilor mari din oraș, a început să se manifeste o serie de probleme sociale, numeroase persoane și-au pierdut locul de muncă, multe familii fiind nevoite să migreze pentru a-și asigura o sursă permanentă de venit.

Caracteristicile definiției ale locuirii actuale în municipiul Rădăuți – rezultat al influenței factorilor antropici

Localitatea are, în intravilan, zone de lotizări cu diferite funcțiuni: locuire, agricolă, unități economice, unități de gospodărie publică și echipare edilitară, depozitarea deșeurilor, unități turistice și de agrement, unități cu destinație specială după cum se poate observa pe harta zonării funcționale (foto. 6).

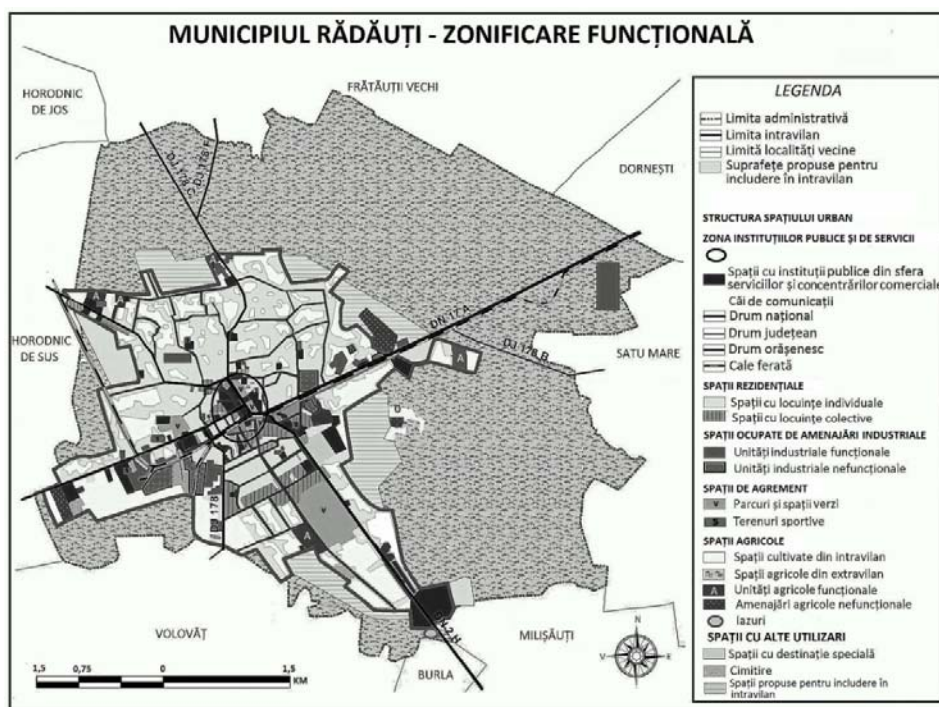

Foto. 6. Zonarea funcțională a municipiului Rădăuți (hartă realizată de Luminița Lăzărescu, 2019).

Structurarea actuală a spațiului urban este rezultatul organizării și amenajării teritoriului, realizate pe parcursul întregii evoluții a localității, din momentul apariției ei și până în prezent.

Câteva trăsături distinctive ale morfologiei urbane rădăuțene sunt: organizarea concentrică a spațiului funcțional – o zonă centrală cu funcții de servicii, spre exteriorul acesteia sunt situate spații rezidențiale care au înglobat, în timp, areale de servicii specializate (comerciale, culturale, sanitare etc.), spre periferia așezării este amplasată zona agricolă; trecerea spre zona agricolă, realizată printr-o fâșie de tranziție, cu caracteristici mixte, rezidențiale și de servicii; o distincție clară a spațiului locuit nord-sud – partea nordică, mai veche, este dominată de locuințe individuale și de construcții cu arhitectură specifică perioadei austriece; partea sudică, edificată după 1970, combină locuințele colective cu cele individuale ridicate recent, însă păstrează ca element distinctiv arhitectura specifică perioadei comuniste; o tramă stradală principală, radiară, orientată convergent spre centrul orașului, completată de o rețea secundară cu elemente mai geometrizate în sud și mai sinuoase în nord; dinamica mai accentuată a părții sudice, axată pe artera de legătură cu reședința de județ, municipiul Suceava.

Fondul locativ al orașului Rădăuți includea, în anul 2018, un număr de 13 041 de locuințe (față de 10 507 locuințe în anul 1990)⁴³, grupate în gospodării individuale, înșiruite cu două sau mai multe locuințe și locuințe colective.

Profilul localității este unul jos în nordul, estul, vestul localității și înalt în sudul orașului și, izolat, în partea centrală a orașului. Locuințele cu un regim de înălțime de P + 1 și P + 2 predomină, în raport cu cele cu patru sau mai multe etaje.

Mai bine de jumătate din fondul locativ are o vechime mai mare de 100 de ani, ceea ce face ca, în mare parte, să se încadreze în cadrul clădirilor cu risc sporit de periculozitate, ca urmare a deteriorării elementelor structurale provocate de seisme, cât și din cauza vechimii materialelor.

În ceea ce privește materialele de construcție, gama este diversificată, incluzând în cea mai mare parte materiale durabile: lemn, cărămidă, prefabricate și beton.

Observarea în teren a tipurilor de locuințe a dus la individualizarea a trei categorii de spații rezidențiale: spații dominate de locuințe individuale, spații în care imobilele colective dețin o pondere majoritară și spații mixte, în care ponderile celor două tipuri de locuințe sunt aproximativ egale.

Locuințele individuale au extindere apreciabilă, fiind prezente pe tot teritoriul orașului, ocupând suprafețele cele mai mari în jumătatea nordică a orașului, în partea de vest, est și spre periferia sudică a localității. Acest fapt este legat de vechimea mare a așezării și de preferința actuală a populației pentru locuințele individuale.

Locuințele colective sunt organizate frecvent în grupuri de 15–20 de imobile amplasate în lungul arterelor de circulație, separate între ele de spații verzi sau cu alte utilități. Cele mai vechi cartiere de blocuri (Bogdan Vodă, Călărași, Stadion și Hurmuzachi) au fost construite începând din 1965, urmate de cartierele Hipodrom, Grănicer și Mihai Viteazul, Obor, care s-au ridicat până în 1989. În aceste cartiere rezidențiale, construite în perioada comunistă, fondul de locuințe este constituit din

⁴³ INSSE, Baze de date statistice. Tempo Online – serii de timp; <http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online> (17.11. 2019).

blocuri de locuințe formate din parter și patru etaje (P + 4). Cartierele nou construite în partea centrală a orașului (cartierul Aleea Primăverii – Centru) includ și blocuri mai înalte, cu regim P + 8.

Existența zonelor rezidențiale mixte este legată de construirea de imobile colective (blocuri de apartamente) după anul 2005, pe suprafețe din interior sau de la periferie, ocupate deja de locuințe individuale. Acestea sunt grupate în ansambluri de 2–5 imobile și ocupă spații în partea de nord-vest, centru și vest a orașului.

În ceea ce privește modul de organizare a locuinței, precizăm că: în partea nordică a orașului predomină casele cu structură tradițională, cu un hol central din care se intră în două până la cinci încăperi, cu bucătăria în interior sau separat, într-o anexă, cu acoperiș din tablă sau, mai rar, șindrilă; casele au curți largi și grădini amplasate lateral sau în spatele gospodăriei. Acest tip de locuințe se mai găsește în zona centrală, unde ele sunt aliniate la trotuarul stradal – curțile fiind poziționate în spatele locuinței –, și pe întreg teritoriul municipiului, unde sunt, în general, retrase de la stradă, având în fața casei grădini cu flori. Casele mai noi se grupează în spațiile rezidențiale din sudul orașului, fiind prezente însă dispersat și în restul teritoriului, au arhitectură modernă, sunt acoperite cu tablă de tip Lindab, au curți pavate, cu regim de înălțime P + 1 sau P + 2, la etaj fiind amplasate, de regulă, dormitoare, parterul fiind structurat în mai multe spații cu utilități diferite: bucătărie, living, camere de zi etc.

Foto. 7. Rădăuți – vedere panoramică. Stânga: vedere dinspre centru spre nord; dreapta: vedere din vest spre est și sud-est.

Accesul la apă caldă și caldură, apă potabilă curentă, accesul la electricitate, la gaze naturale, canalizare, servicii de salubritate, apropierea de furnizorii de servicii educaționale, medico-sanitare, comerciale și sociale etc., toate acestea tind să formeze un tot unitar, care dă măsura calității locuirii, prin accesul la utilități publice⁴⁴. Pe teritoriul administrativ al orașului Rădăuți există un sistem centralizat de alimentare cu apă din surse locale, cu o lungime de 55,4 km (2011), care asigură apă potabilă pentru populație, obiective socio-culturale și pentru agenții economici și o rețea de canalizare cu lungimea de 44,2 km (2011)⁴⁵.

⁴⁴ Bogdan Voicu, „Despre precaritatea locuirii urbane în România”, în „Calitatea vieții”, anul XVI, nr. 1–2, 2005, p. 51.

⁴⁵ INS prin Direcția Județeană de Statistică Suceava, *Fișa localității Rădăuți*, 2008–2011.

Orașul Rădăuți este racordat la rețeaua națională de distribuție a gazelor naturale. S.C. NORD GAZ a concesionat spre execuție și asigurarea distribuției rețeaua de gaze naturale în Rădăuți, lungimea rețelei de distribuție a gazelor fiind de 96 km în anul 2011⁴⁶.

Alimentarea orașului cu energie electrică se realizează printr-o linie aeriană de la Suceava, racordarea făcându-se prin intermediul unei stații electrice de 110/20 kv, echipată cu două transformatoare de 25MVA fiecare. Rețeaua de medie tensiune de 20 kv este postată pe stâlpi de beton tip RENEL, posturile de transformare sunt de tip aerian, iar rețeaua de joasă tensiune asigură racordarea tuturor beneficiarilor, realizând în același timp și iluminatul public.

Tabel nr. 2

Racordarea locuințelor din Rădăuți la dotări edilitare, în anul 2012

Utilități Anul 2012	Apă curentă în interiorul locuinței		Racordare la sistemul de canalizare		Racordare la sistemul de termoficare		Apă caldă în interiorul locuinței
	Sistem centralizat	Sistem propriu	Sistem centralizat	Sistem propriu	Sistem centralizat	Sistem propriu	
Număr locuințe racordate din 12 084 total	10 016	694	9 256	1 189	6 162	5 572	9 677

Sursa: INS prin Direcția Județeană de Statistică Suceava, *Fișa localității Rădăuți*, 2008–2012.

Analiza datelor statistice evidențiază faptul că doar 88,62% din locuințe beneficiază de apă curentă în interior, 80,08% dispun de acces la apă caldă în interiorul locuinței, accesul la servicii de canalizare este asigurat doar în proporție de 86,43%, o situație mai bună remarcându-se în cazul sistemelor de încălzire. În ceea ce privește accesul la apă caldă, în anul 2012, un număr de 9 932 de locuințe beneficiau de aceste servicii (83% din total), 6 317 din rețeaua publică și 3 360 în sistem propriu, repartitia teritorială fiind similară cu cea a alimentării cu apă.

Semnificativ din perspectiva locuirii în cadrul unui habitat este accesul populației la diferite tipuri de servicii: de transport, comerciale, culturale, medicale, de asistență socială, de salubritate etc., acesta reflectând capacitatea orașului de a satisface anumite necesități ale populației rezidente (asigurarea hranei, deplasare, comunicare și relaționare, educaționale etc.).

Rețeaua rutieră din Rădăuți este formată din drumuri principale (naționale: DN 2H și 17A și județene: DJ 178C) modernizate, ce pot susține un flux mai mare de autovehicule și se dirijează radial spre centrul așezării și drumuri orășenești, care se impun în peisajul urban prin caracteristici diferite (lățime ce variază de la 1,5 m la 6 m, cu sau fără îmbrăcăminte asfaltică). Orașul nu dispune de transport în comun și este străbătut, prin partea centrală, de o cale ferată care deservește tronsonul Dornești – Putna și leagă Rădăuțiul de Suceava.

⁴⁶ *Ibidem*.

Deși apreciem că necesitățile de deplasare a populației pe teritoriul municipiului sunt asigurate într-o măsură mulțumitoare, putem sublinia totuși o serie de neajunsuri, din perspectiva calității locuirii. Concentrarea principalelor drumuri în centrul orașului produce blocaje de circulație în special vara, când zona este tranzitată de turiști și de rezidenții întorși din străinătate, pentru a-și petrece concediul împreună cu familia. Orașul nu dispune, încă, de o centură ocolitoare, traficul greu străbate pe o porțiune orașul – centru și nord-vest –, expunând zonele limitrofe locuite la zgomot, trepidații și praf. Pentru circulația pietonală, au fost amenajate corespunzător trotuare doar în zona centrală a orașului, în zonele periferice ale orașului trotuarele au lățimi mici, îmbrăcămintea asfaltică este deteriorată, și sunt ocupate de autoturisme parcate, pe suprafețe mari (în special la periferii) lipsesc.

O altă caracteristică a rețelei stradale a municipiului Rădăuți este despărțirea părții de nord de cea de sud de calea ferată, legătura dintre ele făcându-se prin treceri la nivel cu calea ferată. Această situație diminuează fluența circulației rutiere și scade siguranța locuirii, prin expunerea populației la accidente.

Trecutul încărcat de istorie, funcția importantă religioasă pe care a deținut-o orașul până în secolul al XVIII-lea, multitudinea și diversitatea manifestărilor artistice, culturale, etnografice și științifice, organizate periodic în municipiu, prezența instituțiilor culturale, precum și interesul cetățenilor față de fenomenul cultural conferă municipiului Rădăuți atributul de oraș cultural. Serviciile socio-culturale din orașul Rădăuți sunt furnizate de următoarele instituții de cultură: Biblioteca „Tudor Flondor” (dispune de 98 000 de volume); Casa de Cultură (cu o capacitate de 500 de locuri și un cinematograful cu 80 de locuri); Galeria de Artă; Muzeul Etnografic „Samuil și Eugenia Ioneț” (are 8 000 de piese muzeografice, organizate în 13 colecții, din care 1 000 de piese sunt expuse în expoziții permanente); Clubul Copiilor.

În Municipiul Rădăuți, există un număr mare de biserici, care facilitează accesul credincioșilor la servicii religioase adecvate tuturor confesiunilor existente în cadrul comunității.

Serviciile educaționale includ formele de școlarizare pentru nivelurile preșcolar, gimnazial, liceal și postliceal. În Rădăuți, funcționează trei licee, cinci școli gimnaziale și șase grădinițe care acoperă cerințele interne, repartitia unităților în teritoriu fiind echilibrată. În oraș, funcționează nouă biblioteci: o bibliotecă municipală și opt aparținând unităților școlare.

Municipiul Rădăuți dispune atât de rețea de telefonie fixă digitală, cât și de acces la rețelele de telefonie mobilă Orange, Vodafone, Digi etc. Pe lângă serviciile de telefonie fixă și mobilă, în municipiu este asigurat și accesul la internet, prin intermediul unor firme specializate.

Aprovizionarea populației cu mărfuri alimentare și nealimentare în cadrul orașului este deservită de o rețea de desfacere, cu magazine grupate în concentrații comerciale de diferite mărimi. În trecut, unitățile comerciale erau amplasate cu precădere în zona centrală, ulterior, odată cu ridicarea cartierelor de blocuri din sudul orașului, s-a produs o dispersie a acestora pe toată suprafața orașului. Rețeaua

comercială existentă a fost completată de supermarketuri (Lidl, Kaufland, Profi) localizate spre periferii, în vestul orașului, spre Marginea, dar și în interior. Orașul dispune și de două piețe agroalimentare, care pun la dispoziția locuitorilor produse proaspete aduse spre comercializare de producătorii locali.

Dată fiind extinderea redusă a orașului, putem aprecia că, în general, accesibilitatea acestui tip de servicii este mai bună în partea centrală și în jumătatea sudică a orașului, care concentrează un număr mare de unități comerciale cu profil diversificat, în comparație cu partea nordică, vestică și estică unde există mai puține unități de profil, axate pe desfacerea mărfurilor alimentare.

Accesul populației la servicii de salubritate poate fi apreciat pe baza datelor furnizate de firma de salubritate S.C. Servicii Comunale S.A. Aria de acoperire cu servicii de salubritate a fost analizată conform graficului și rutelor de deservire furnizate de către firmă. Colectarea deșeurilor provenite din consumul populației se realizează conform unui grafic săptămânal de colectare de tip „door to door” și prin puncte de colectare cu depozitare temporară, deservite de containere amplasate în special în cartierele de blocuri. În multe areale situate la marginea orașului, care nu beneficiază de aceste servicii, locuitorii depozitează gunoaiile în spații neamenajate sau în luncile râurilor din apropiere.

La dispoziția populației din municipiul Rădăuți sunt puse și servicii financiar-bancare, prin agențiile/sucursalele băncilor: CEC Bank; BRD Groupe Société Générale; Raiffeisen Bank; Banca Comercială Română; Banc Post; Banca Transilvania; Unicredit Bank. Majoritatea au puncte de lucru amplasate în centrul orașului, aria de deservire fiind extinsă prin rețeaua de bancomate.

Serviciile medicale sunt oferite, în municipiul Rădăuți, prin intermediul următoarelor unități de profil: un spital municipal; un ambulatoriu integrat spitalului; un dispensar medical public; un centru de sănătate mintală; un punct de lucru al centrelor de dializă; trei cabinete medicale de medicină generală; nouă cabinete medicale școlare; 14 cabinete medicale de familie; 38 de cabinete medicale private; 18 farmacii; 14 cabinete stomatologice; zece laboratoare medicale⁴⁷. Repartiția teritorială destul de largă asigură o bună acoperire și accesibilitate din orice parte a orașului.

Accesul populației la servicii sociale este asigurat de Direcția de asistență socială din cadrul Primăriei municipiului Rădăuți, care are în subordine mai multe unități specializate: cantina socială; căminul pentru persoane vârstnice; adăpostul de noapte. În municipiul Rădăuți există, de asemenea, două centre pentru copiii orfani: Centrul de Plasament „Universul copiilor” și Așezământul de Copii „Sfântul Ierarh Leontie”. Centrul de Plasament de tip familial „Universul copiilor” a fost inaugurat în 2003 și are o capacitate de 16 locuri. Pentru a veni în ajutorul persoanelor singure, a bătrânilor și orfanilor, Mănăstirea „Bogdana” a construit în propria incintă un dispensar uman ce cuprinde trei cabinete medicale.

⁴⁷ INSSE, Baze de date statistice. Tempo Online – serii de timp; <http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/> (17.11. 2019).

Concluzii

Analiza potențialului natural al teritoriului așezării evidențiază multiple aspecte care reflectă influența componentelor naturale asupra dezvoltării urbane și locuirii. Natura s-a manifestat, în general, ca factor favorizant pentru locuire în cadrul așezării dar, în anumite situații, și ca factor restrictiv, în special în primele etape de evoluție a așezării și mai puțin ulterior, când progresul tehnic a oferit populației posibilitatea eliminării, în mare parte, a restricțiilor naturale. Dintre caracteristicile componentelor mediului care se reflectă dominant în spațiul fizic al locuirii și în cadrul peisajului actual se remarcă: relieful cu altitudini joase, caracterizat prin planeitate și printr-o fragmentare redusă; prezența reliefului fluvial; elementele hidrografiei și diversitatea vegetației.

Factorii antropici au contribuit în mod decisiv la transformarea mediului natural și la dezvoltarea așezării umane printr-un proces neîntrerupt de populare și prin activitățile economice desfășurate din momentul constituirii ca așezare și până în prezent.

Amenajarea teritoriului orașului pentru locuire păstrează o importantă componentă istorică, introducerea elementelor de progres și de îmbunătățire a infrastructurii se realizează cu dificultate, există numeroase neajunsuri referitoare la accesul populației la utilități și servicii în municipiul Rădăuți.